

УДК 378:159.9

DOI: [https://doi.org/10.37203/kibit.2025.52\(1\).08](https://doi.org/10.37203/kibit.2025.52(1).08)

Світлана СОЛЯНИК,

кандидатка філософських наук

ORCID ID: 0000-0003-4393-5749

paykaa@ukr.net

Київський університет інтелектуальної
власності та права

Олександр ХЛОНЬ,

кандидат психологічних наук, доцент,

ORCID ID: 0000-0001-9733-8531

AlexKhlon@i.ua

Київський університет інтелектуальної
власності та права
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ ОСІБ РІЗНИХ ПСИХОТИПІВ У ЕТНОПСИХОЛОГІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ

Стаття присвячена дослідженню проблематики міжкультурної комунікації в контексті етнопсихології та її значення для сучасного мультикультурного світу. Встановлено, що ефективна комунікація між представниками різних культур набуває дедалі більшої актуальності в умовах глобалізації, однак вимагає розуміння психологічних ідентичностей та подолання культурних розбіжностей. Підкреслено роль етнопсихології, психології конфліктів і спілкування, у налагодженні ефективної міжкультурної комунікації. Особлива увага приділяється застосуванню математичних методів для аналізу психотипів і культурних особливостей, що сприяє раціональному підходу до побудови діалогу. Стаття спирається на модель «Сім вимірів культури» Тромпенаарса і Хемпден-Тернера, для пояснення культурних відмінностей у поведінці та переговорах. Доведено необхідність подолання культурних бар'єрів для еволюційного прогресу людства через інтеграцію знань етнопсихології та сучасних методів дослідження.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, етнопсихологія, психотипи математичні методи, культурні відмінності.

Svitlana SOLYANIK,

PhD (Philos.)

ORCID ID: 0000-0003-4393-5749

paykaa@ukr.net

Kyiv University of Intellectual Property and Law

Oleksandr KHLON,

PhD (Psychol.), Associate Professor

ORCID ID: 0000-0001-9733-8531

AlexKhlon@i.ua,

Kyiv University of Intellectual Property and Law

Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF INTERCULTURAL COMMUNICATION OF PERSONS OF DIFFERENT PSYCHOTYPES IN ETHNOPSYCHOLOGY USING MATHEMATICAL METHODS

The article is devoted to the study of intercultural communication in the context of ethnopsychology and its importance for the modern multicultural world. The purpose of the study is to study the peculiarities of intercultural communication of individuals of different psychotypes in ethnopsychology using mathematical methods. The following theoretical and empirical methods of cognition were used in the study, including synthesis, analysis etc. The study found that effective communication between representatives of different cultures is becoming increasingly important in the context of globalisation, but requires an understanding of psychological identities and overcoming cultural differences. The article examines the historical aspect of intercultural interaction, which demonstrates that ethnic differences have often complicated understanding. The article emphasises the role of science, in particular ethnopsychology, conflict and communication psychology, in establishing effective intercultural communication. Particular attention is paid to the use of mathematical methods to analyse psychotypes and cultural characteristics, which contributes to a rational approach to building a dialogue. The article relies on theoretical and empirical methods (analysis, synthesis, modelling, etc.) and scientific concepts, in particular the Seven Dimensions of Culture model by Trompenaars and Hampden-Turner, to explain cultural differences in behaviour and negotiation.

The integration of scientific knowledge – in particular, from ethnopsychology, conflict psychology, and communication psychology – together with the application of mathematical methods provides a rational basis for the analysis of psychotypes and cultural characteristics, which contributes to the development of more effective communication strategies. The study demonstrates that overcoming cultural barriers is necessary for civilizational progress. After all, intercultural communication, based on mutual understanding and supported by scientific approaches, is indispensable for solving global challenges and contributing to the evolutionary development of humanity.

Keywords: *intercultural communication, ethnopsychology, psychotypes, mathematical methods, cultural differences.*

Вступ

Проблематика налагодження комунікацій осіб у контексті вивчення етнопсихології відіграє значущу роль у нашому житті. Сьогодні дедалі важливішого значення набуває міжкультурна взаємодія між різними особами. Мультикультурний світ вимагає від людини все більше перебувати у тренді сучасних глобалістичних тенденцій. На цьому етапі якщо індивід не володіє ефективними навичками комунікації, то перебуває у певній ізоляції, бо сучасний світ відкриває перед людиною величезні можливості, адже комунікація не обмежується безпосереднім спілкуванням: у процесі міжкультурного обміну особа, якій потрібно здійснювати міжкультурну взаємодію може спілкуватися з будь-яким представником іншої культури через Інтернет. Звідси, міжкультурна комунікація здатна суттєво допомогти у вирішенні різноманітних питань, пов'язаних із суспільним прогресом. Вона має передусім базуватися на необхідності розуміння міжкультурних розбіжностей, що слід нівелювати у процесі спілкування, та психологічних ідентичностей, аби знайти спільні точки дотику для продовження культурного діалогу.

Кожна людина – унікальний індивід, який сприймає інформацію, розуміє та реагує на неї по-різному. Якщо говорити про культурні розбіжності, то тут помітний вплив багатьох процесів (історичних, географічних, етнічних, культурних) і мовних розбіжностей у сфері розмаїтих уподобань, які впливають на ставлення та поведінку представників різних культур на ті самі події. Попри це особи, які прагнуть контактувати, повинні всебічно пізнавати один одного для досягнення спільних мотиваційних пріоритетів, навчатися взаємодіяти хоча б на тому рівні, який дозволить їм розуміти один одного, якщо прагнуть досягати бодай елементарних успіхів у процесі спілкування. Проте якщо при міжкультурному контакті спостерігаємо зацікавленість з боку обох співрозмовників, то чи можемо бути впевнені, що вони побудували діалог?

Методи та матеріали

Всебічно опрацьовували проблематику культурних передумов формування особистості Л. Анісімова, (2023), І. Норенко, (2025), мовні психотипи студіював А. Загнітко (2020), статистичний аспект долучив Ю. Вакал (2018). Низка дослідників аналізували проблеми, пов'язані зі взаємодією в міжетнічному та міжкультурному ракурсі. Наприклад, розуміння особистості як носія певної культури презентували Т. Пилип, зосередивши увагу на взаємодії у міжкультурному просторі, О. Грива простудіював полікультурний, а М. Сичова й О. Блинова – міжетнічний простір. (Норенко, 2025). 3-поміж іноземних вчених слід назвати Боутілера, Хітча, Баракоза, Халла, Хофстеда, Тромпенарса, Хампдеп-Турнера та ін.

Мета дослідження – простудіювати особливості міжкультурних комунікацій осіб різних психотипів у етнопсихології з використанням математичних методів. Завдання дослідження: виокремити основні психотипи осіб, які можуть використовувати міжкультурні комунікації в повсякденному житті у власній країні та протягом відвідання інших країн; визначити специфіку

використання математичних методів під час етнокультурологічних досліджень; висвітлити риси міжкультурних комунікацій за територіальними та географічними особливостями, з'ясувати рольові позиції учасників діалогу.

У процесі дослідження були використані теоретичні й емпіричні методи пізнання: синтез, аналіз, дедукція, індукція.

Результати

Історичний екскурс доводить, що питання етнічної належності здебільшого не виступало тим фактором, який сприяв порозумінню між людьми. Навпаки, чим більше було розбіжностей між особами, тим більше вони були схильні проявляти негатив одне до іншого.

Зараз проблема толерантності міжкультурної комунікації постає однією з глобальних, адже стосується виживання земної цивілізації. Сучасну добу слід розглядати не тільки часом взаємодії держав, економіки – натомість епохою спілкування окремих культур. Культурно-етнічні фактори стають вагомими причинами воєнних конфліктів (наприклад, у регіоні Перської затоки), коли йдеться про захист не лише державних інтересів, а й власної культури й устрою. Тероризм є фактом культурно-історичної реальності, зокрема, знищення статуї Будди Талібан в Афганістані у провінції Баміан, руйнування веж-близнюків у Нью-Йорку, війна в Україні (Kokarevich, Sizova, 2015).

Однак світ XX та XXI ст. підштовхує людство не до акцентування розбіжностей, навпаки, до більш толерантного ставлення до відмінностей, що насамперед має підтвердити високий рівень цивілізаційного розвитку, якого прагне досягти людство тепер. Подібні ініціативи супроводжують складнощі, але суспільному прогресу допомагає наука. Знання із психології, етнопсихології, психології конфлікту, психології спілкування, логіки дозволяють передбачити можливість налагодження ефективної комунікації, а головне – зрозуміти опонента, який може істотно відрізнятись від співрозмовника (раса, національність, культура і традиції). З позиції науки, у процесі спілкування наявні раціональні уявлення, спрямовані на побудову такої міжособистісної комунікації, що сприяє створенню міжкультурної кооперації між двома окремими представниками різних культур.

Зразки історії та очевидна логіка свідчать, що подолати кордони, які виникають перед людством в процесі еволюційного розвитку, можливо тільки за усунення культурних розбіжностей. Саме у межах етнопсихології розкривається розуміння факторів, які сприяють цій взаємодії.

Так, відомий італієць за походженням Колумб зробив одне з найбільших в історії людства географічне відкриття, попросивши допомогти чомусь не владу своєї країни, а уряд Іспанії. Тобто навіть у минулому міжкультурні комунікації сприяли розвитку цивілізації. Надалі завдяки інтеграції культур європейських мандрівників Новий світ став дедалі різноманітнішим, загравав новими барвами, манив шукачів пригод, які через релігійні гоніння на Батьківщині чи інші причини прагнули віднайти нову «землю обітовану», поступово вибудовуючи

могутні держави, що в подальшому відіграли провідну роль у розвитку та прогресі сучасного світу (Вакал, 2018, Норенко, 2025).

Щодо соціального сприйняття, то комунікації помітно еволюціонували. (Boutilier, 2021; Hitch, 2021). Національні культури створили межі культурних концепцій та законодавства для різних видів господарської діяльності. Розмаїті національні культури порівнюються у багатьох промислових і бізнес-секторах за допомогою вимірювальних моделей, що потребують застосування ефективних математичних методів (Hall, 1984; Hofstede, 2001), зростає потреба в інтегрованому розумінні соціальних, економічних, політичних та екологічних аспектів сталого розвитку (Beuermann, 2020).

За визначенням класика психологічної науки К. Юнга, психологічний тип – «свідомий психічний процес», який є «засобом для адаптації та орієнтації» в навколишньому середовищі. Учений виділив два основні типи установки – екстраверсію та інтроверсію, які формуються «дуже рано, настільки рано, що іноді їх можна вважати вродженими», базуються «на основі вродженого темпераменту конкретної людини». Тому первинний поділ людей відбувається за психотипом – екстраверти й інтроверти (Медведева, 2014).

Психотипи не залежать від виховання чи рівня освіти. Ця риса закладена в людині від початку і залишається стабільною протягом життя, помітна в жестах та виразах обличчя. Можна зустріти в іншому куточку світу людину, яка має вражаючу схожість із тобою. Тож тут не принциповими є культурні розбіжності. Люди можуть відрізнятися мовою, кольором шкіри, ростом чи вагою, але буде подібність у рисах обличчя, погляді, жестах або й у манері говорити. Цей факт дозволяє поділити людство на групи, що мають психотипи, притаманні тільки їм. Формулювання психотипів не обмежується класичним сприйняттям. Психотип може розумітися як унікальна самосвідомість у національній спільноті, яка вирізняється за конкретними психологічними ознаками: темпераментом, поведінкою, емоційно-почуттєвими властивостями та іншими характеристиками (Собятінська, 2017).

Варто розглянути виокремлення психотипів за культурно-психологічною ознакою на базі мовних особливостей, задля чого сучасні науковці мають активно використовувати інструменти із залученням новітніх математичних методів. Хоча існує проблема правильного використання методів статистичної обробки даних експериментів майбутніми науковцями: методи необхідні для оцінки ефективності нововведень та інших цілей наукового запиту, що різняться за кількісними та якісними параметрами, повинні диференційовано використовуватися відповідно до специфіки дослідження різних моделей чи систем, оскільки вибір методів статистики залежить від конкретних завдань.

Практика досліджень свідчить, що в наукових роботах найбільше використовуються такі статистичні методи: соціометрія, реєстрація, ранжування, шкалювання, підрахунок середнього арифметичного, дисперсії, однофакторний, регресійний і кореляційний аналізи. Для науковців у сфері етнопсихології важливо оволодіти різноманітними методами статистичного аналізу, щоб обирати найефективніші задля перевірки результатів своїх досліджень та оцінки

достовірності отриманих даних. Студіювання, що не ґрунтуються на методах статистичної обробки експериментальних результатів, можуть ставити під сумнів ефективність запропонованих ідей (Вакал, 2018).

Для визначення мовного психотипу, диференціювання отриманих текстових показників окремі вчені пропонують застосовувати методику аналізу змістовно-структурної сутності мовної компетентності особистості, її значення в самореалізації, самоідентифікації та розпізнаванні сутності лінгвоперсони іншими комунікантами через вербалізацію поведінки адресата. Комунікативна компетентність індивіда, як інтегральний складник, об'єднує мовні вміння, здатність до номінації (відповідність номінативного й екзистенційного компонентів), мовленнєві навички (рівень розвитку міжособистісного досвіду), потенційну можливість реалізувати себе через взаємодію з адресатом (або адресатами), комплексну здатність встановлювати необхідні зв'язки з іншими людьми, важливі для побудови міжособистісної взаємодії. Методи дослідження: мовно-психологічне моделювання, психомовний експеримент, мовне діагностування лінгвоперсони, структурний аналіз, мовно-психологічна трансформація тощо.

Результатами суб'єктивної мовленнєвої діяльності, що включають певну кількість індивідуальних та особистісних рис і характеристик суб'єкта виступають письмові та усні тексти лінгвоперсони. Точне визначення типології створених текстових одиниць та їх кваліфікації потребують застосування спеціальної програми лінгвістичного аналізу мовленнєвих дій з розмежуванням трьох рівнів: мовного, мовленнєвого та змістовно-смыслового. Сучасні вітчизняні дослідження, побудовані на послідовному використанні компонентів програми, дозволили виокремити вісім типів психомовної особистості: демонстративний, застрягальний, збуджувальний, гіпертимний, тривожний, екзальтований, емоційний, циклотимний (Загнітко, 2020).

Окрім класифікації представників міжкультурної комунікації за типом психотипу важливим є належність конкретного індивіда, який здійснює культурну комунікацію, до певного виду культурної поведінки. На цьому етапі для прикладу та ретельного опрацювання проблем міжкультурної комунікації варто взяти за зразок емпіричну базу багаточисленних прикладів перемовин між представниками абсолютно різних культур, наприклад, Європи, Азії та Африки.

Для пояснення наявних закономірностей Тромпенаарс і Хемпден-Тернер створили модель «Сім вимірів культури», щоб допомогти досліднику зрозуміти особливості кожної культури та фундаментальні культурні відмінності через моделі культурної поведінки, пояснюючи, як ці відмінності впливають на ділові переговори. Учені описали три основні категорії в моделі відповідно до джерела проблем, з якими людина має справу.

Перша категорія – стосунки між людьми, містить перші п'ять вимірів. Другий та третій – ставлення людей до часу і до навколишнього середовища, відповідно, кожен складається з одного виміру.

Універсалізм проти партикуляризму є першим виміром першої категорії. У ділових взаєминах універсалізм наголошує на легалістичній перспективі, реалізованій через офіційні контракти. Конкретність означає, що ділові партнери уникають формальних угод і покладаються на побудову довірчих стосунків із часом. Тромпенаарс підкреслив: універсальна культура боїться, що винятки стануть рутиною, здатну зруйнувати систему; партикуляристська культура зосереджується на винятках, враховуючи обставини та залучених людей. Члени партикуляристської культури дотримуються гнучкості у вирішенні ситуацій, а не стандартних правил. Універсаліст і партикулярист можуть домовитися, що потрібно зробити, але кут зору буде іншим. Вважається: греки, як представники європейської культури, мають партикулярну культуру; за М. Козан, Туреччина, як країна азійського регіону, теж має партикулярну культуру. Щодо представників африканської культурної групи, то білі південноафриканці належать до універсалістичної культури, а чорні південноафриканці та камерунці є здебільшого партикуляристами (Kozan, 1989).

Тромпенаарс та Хемпден-Тернер стверджують: переговори, прийняття рішень і мотивація – найважливіші аспекти. В індивідуалістичних культурах учасники ділових переговорів приймають рішення на місці та беруть на себе особисту відповідальність. Культури високого індивідуалізму цінують самодосягнення, обирають на переговори представника з необхідною кваліфікацією і здатністю нести значну відповідальність. У культурах з високим рівнем комунітаризму переговори проводяться через комітети, де люди розподіляють обов'язки. Прийняття рішень займає набагато більше часу в комунітарних культурах, ніж в індивідуалістичних через схильність до досягнення консенсусу. За Варсанісом, греки є комунітаристами.

Методи формування мотивації відрізняються залежно від культури. Білі південноафриканці належать до індивідуалістичної культури, а чорні південноафриканці – до комунітарної культури. Камерун вважається здебільшого комунітарною культурою. Нарешті, турецька культура вважається комунітарною, адже основною соціальною одиницею її народу постає сім'я. Нейтральний проти афективного виміру стосується демонстрації емоцій та почуттів публічно. В яскравих культурах люди відчують свободу висловлювати почуття природно і відкрито, поведінка включає ентузіазм та скептичне ставлення до відсторонених людей. Навпаки, представники нейтральних культур не виявляють емоцій прямо, завжди прагнуть зберігати об'єктивність і спокій (Trompenaars, 2012).

Дж. Ротлауф припустив, що це можна розглядати як різницю між «імпульсивною поведінкою» та «дисциплінованою поведінкою». Високоемоційний підхід шукає прямої реакції, яка поєднує почуття з думками. Навпаки, надзвичайно нейтральний підхід шукає непрямую відповідь, яка забезпечує лише необхідну емоційну підтримку для успіху зусиль. Греки та турки здебільшого практичні й використовують емоційні техніки переговорів. Білі південноафриканці більш конкурентоспроможні та нейтральні, схильні приховувати емоції. Чорні південноафриканці виражають свої почуття

відкритіше. Люди в Камеруні схильні домовлятися про все, але вони також намагаються контролювати емоції та бути нейтральними (Rothlauf, 2014).

Конкретність – атомістична, редуктивна аналітична та об'єктивна. Члени певної культури мають достатній громадський простір, який вони ділять із багатьма людьми, з якими підтримують соціальні чи ділові стосунки, та відносно невелику приватну кімнату, яка складається лише з близьких друзів і однодумців. Люди повідомляють конкретну інформацію, виявляючи свою реакцію відкрито, точно і відверто, прозорість вважається необхідною. Так, вони уникають конфлікту інтересів. Однак представники дифузної культури є більш цілісними, детальними, синтетичними та реляційними. Вони непрямі, тактовні та неоднозначні.

При дифузному підході сторони уникають застрягти в нечесних стосунках. У конкретному підході – не витрачають свій час на когось, хто не повністю відданий специфіці угоди. Греки і турки мають дифузну культуру, оскільки їх робота та приватне життя пов'язані; чорні південноафриканці презентують дифузну культуру, а білі південноафриканці більш специфічні.

У культурах, орієнтованих на досягнення, відповідальна особа присвячує себе успіху компанії, бо якщо компанія не досягне успіху, вона також нестиме відповідальність. Будь-яка недбалість у формуванні переговорних груп може призвести до завершення переговорів до їх початку. Греки та турки належать до культури приписів. Білі південноафриканці більше орієнтовані на досягнення, чорношкірі південноафриканці – на культуру приписів.

Послідовний та синхронний вимір належить до категорії, що стосується ставлення людей до часу. Члени послідовної культури виконують одну діяльність за раз і роблять це планово. Навпаки, люди із синхронних культур часто роблять кілька речей одночасно, вважають час гнучким і дотримуються планів спокійніше за людей з послідовних культур. Менеджери з послідовних культур складають графіки щільно і наполягають на пунктуальності. Оскільки професіонали з синхронних культур гнучкі щодо часу, конфлікти виникають, як і очікувалося, коли зустрічаються дві сторони. (Близнюк, 2017). Синхронні культури мають тенденцію приділяти час людям із родичами або вищими позиціями в ієрархії. Ці підходи можна співвіднести з партикуляристською та аскриптивною орієнтаціями, що пояснюється в розділах про універсалізм проти партикуляризму та досягнення проти приписування. Греки та турки орієнтовані на синхронізм, оскільки вони часто роблять багато речей одночасно. Білі південноафриканці більш орієнтовані на послідовність, оскільки цінують час і потребують виконання завдань, не витрачаючи його. Вважається, що чорношкірі південноафриканці мають культуру, орієнтовану на синхронізацію.

Внутрішній і зовнішній контроль – єдиний вимір категорії «Ставлення до навколишнього середовища»: людина здатна та повинна контролювати природу або природа її контролює. Успіх підходів залежить від того, як культура їх використовує. Орієнтовані назовні культури намагатимуться догодити всім і розсіюватимуть енергію надмірною поступливістю. Внутрішній контроль

притаманний білим південноафриканцям і грекам, а зовнішній – туркам та чорношкірим південноафриканцям (Rodolaki, 2023).

Висновок

Проведене дослідження доводить надзвичайну важливість міжкультурної комунікації у контексті етнопсихології як ключового чинника сприяння суспільному прогресу в дедалі більш мультикультурному та глобалізованому світі. Ефективна міжкультурна взаємодія вимагає не лише подолання культурних відмінностей, а й розуміння психологічних ідентичностей та психотипів для створення спільної основи для діалогу. Історичні свідчення і сучасні виклики – етнічні конфлікти й культурні непорозуміння – вказують, що відмінності часто перешкоджали взаєморозумінню, однак еволюція людства вимагає переходу до толерантності та співпраці. Інтеграція наукових знань – передусім з етнопсихології, психології конфліктів і психології спілкування – разом із застосуванням математичних методів забезпечує раціональну основу для аналізу психотипів та культурних характеристик, що сприяє розробці ефективніших стратегій комунікації.

Отже, подолання культурних бар'єрів є необхідним для цивілізаційного поступу. Адже міжкультурна комунікація, заснована на взаєморозумінні та підкріплена науковими підходами, є незамінною для вирішення глобальних викликів і сприяння еволюційному розвитку людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анісімова, Л. (2023). Американська література: від витоків до доби реалізму. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.
2. Близнюк, Т. (2017). Крос-культурні особливості менеджменту сучасної мультинаціональної організації: монографія. ФОП Лібуркіна Л. М.
3. Вакал, Ю. (2018). Про вивчення і використання методів математичної статистичної для аналізу результатів педагогічних досліджень майбутніми науковцями. *Вісник Черкаського університету. Серія Педагогічні науки*, 13. 62-73.
4. Загнітко, А. (2020). Мовні психотипи особистості: типологія текстових лінгвоперсонологійних вимірів. Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я. *Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конференції: матеріали і тези доповідей*. 52-55.
5. Медведева, Н. (2014). Теорія архетипів К.Г. Юнга та дослідження творчого сприймання Symbolic and archetypicin culture and social relations: material softhe IV international scientific conference. 21-30.
6. Норенко, І. (2025). Формування мультикультурної та соціальної толерантності майбутніх викладачів психології у процесі магістерської підготовки: дисертація. <https://ir.duan.edu.ua/handle/123456789/5553>
7. Собятінська, Л. (2017). Проблема психотипу людини в різних галузях наук. *Матеріали студентських наукових читань: зб. праць*, 2. 177-185.

8. Beuermann, C., Baker, P., Beutel, J., Pollock, R., & Wehnert, T. (2020). Toolkit Guidance on the governance of environmental rehabilitation and repurposing in coal regions in transition Environmental rehabilitation and repurposing. European Comm, 30.
9. Boutilier, R. G. (2021). From metaphor to political spin: Understanding criticisms of the social licence. *The Extractive Industries and Society*, 8(2). 100743.
10. Hall, E. T. (1984). *The dance of life: The other dimension of time*. Anchor.
11. Hitch, M., & Barakos, G. (2021). Virtuous natural resource development: the evolution and adaptation of social licence in the mining sector. *The Extractive Industries and Society*, 8(2), 100902.
12. Hofstede, G. (2001). *Cultures consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage publications.
13. Kokarevich, M., Sizova, N., (2015). Model of Tolerance of Intercultural Communication, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 166. 621-625. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.584>.
14. Kozan, M.K. (1989). Cultural influences on styles of handling interpersonal conflicts: comparisons among Jordanian, Turkish, and U.S. Managers *Hum. Relat.*, 42. 787-799. 10.1177/001872678904200903
15. Rodolaki, Ch., Barakos, G., Hitch, M. (2023). The role of intercultural differences and challenges faced in negotiating active mine sites'rehabilitation objectives from Africa to Europe. *The Extractive Industries and Society*, 16 <https://doi.org/10.1016/j.exis.2023.101362>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214790X2300151X>
16. Rothlauf, J., (2014). A global view on intercultural management: challenges in a globalized world.
17. Trompenaars, F., Hampden-Turner, C. (2012). *Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural Diversity in Business*, Nicholas Brealey Publishing Ltd, London.

REFERENCES:

1. Anisimova, L. (2023). Amerykanska literatura: vid vytokiv do doby realizmu. Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. [in Ukrainian]
2. Beuermann, C., Baker, P., Beutel, J., Pollock, R., & Wehnert, T. (2020). Toolkit Guidance on the governance of environmental rehabilitation and repurposing in coal regions in transition Environmental rehabilitation and repurposing. European Comm, 30.
3. Blyzniuk, T. (2017). Kros-kulturni osoblyvosti menedzhmentu suchasnoi multynatsionalnoi orhanizatsii: monohrafiia. FOP Liburkina L.M. [in Ukrainian]
4. Boutilier, R. G. (2021). From metaphor to political spin: Understanding criticisms of the social licence. *The Extractive Industries and Society*, 8(2). 100743.
5. Hall, E. T. (1984). *The dance of life: The other dimension of time*. Anchor.

6. Hitch, M., & Barakos, G. (2021). Virtuous natural resource development: the evolution and adaptation of social licence in the mining sector. *The Extractive Industries and Society*, 8(2), 100902.
7. Hofstede, G. (2001). *Cultures consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage publications.
8. Kokarevich, M., Sizova, N., (2015). Model of Tolerance of Intercultural Communication, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 166. 621-625. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.12.584>.
9. Kozan, M.K. (1989). Cultural influences on styles of handling interpersonal conflicts: comparisons among Jordanian, Turkish, and U.S. Managers *Hum. Relat.*, 42. 787-799. 10.1177/001872678904200903
10. Medvedeva, N. (2014). Teoriia arkhetyviv K.H. Yunha ta doslidzhennia tvorchoho spryimannia Symbolic and archetypicin culture and social relations: material softhe IV international scientific conferense. 21-30. [in Ukrainian]
11. Norenko, I. (2025). Formuvannia multykulturnoi ta sotsialnoi tolerantnosti maibutnikh vykladachiv psykholohii u protsesi mahisterskoi pidhotovky: dysertatsiia. <https://ir.duan.edu.ua/handle/123456789/5553> [in Ukrainian]
12. Rodolaki, Ch., Barakos, G., Hitch, M. (2023). The role of intercultural differences and challenges faced in negotiating active mine sites'rehabilitation objectives from Africa to Europe. *The Extractive Industries and Society*, 16 <https://doi.org/10.1016/j.exis.2023.101362>. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214790X2300151X>
13. Rothlauf, J., (2014). A global view on intercultural management: challenges in a globalized world.
14. Sobiatska, L. (2017). Problema psykhotypu liudyny v riznykh haluziakh nauk. *Materialy studentskykh naukovykh chytan: zb. prats*, 2. 177-185. [in Ukrainian]
15. Trompenaars, F., Hampden-Turner, C. (2012). *Riding the Waves of Culture: Understanding Cultural Diversity in Business*, Nicholas Brealey Publishing Ltd, London.
16. Vakal, Yu. (2018). Pro vyvchennia i vykorystannia metodiv matematychnoi statystychnoi dlia analizu rezultativ pedahohichnykh doslidzhen maibutnimy naukovtsiamy. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriia Pedahohichni nauky*, 13. 62-73. [in Ukrainian]
17. Zahnitko, A. (2020). Movni psykhotypy osobystosti: typolohiia tekstovykh linhvopersonolohiinykh vymiriv. *Osobystisni ta sytuatyvni determinanty zdorovia. Materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konferentsii: materialy i tezy dopovidei*. 52-55. [in Ukrainian]

Отримано редакцією / Received: 05.02.25

Процеcеновано / Revised: 19.02.25

Схвалено до друку / Accepted: 26.02.25